

รายงานประจำปีโครงการ “เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” ในพื้นที่ความมั่นคงและหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ความสำคัญ/ที่มาของโครงการ

การพัฒนา “คน” ทุกมิติและทุกช่วงวัยนั้น งานวิจัยจากทั่วโลกชี้ให้เห็นว่า จะต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ช่วงปฐมวัย หรือ 8 ปีแรกของชีวิต เนื่องจากสมองมีอัตราการพัฒนาสูงสุด และจะเป็นรากฐานของความฉลาดของคนๆ หนึ่งไปตลอดชีวิตและยังเป็นการลงทุนที่มีผลครอบคลุมทุกมิติของชีวิต ทั้งในด้านสุขภาพกายและจิตใจ เพิ่มสมรรถนะในการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ลดปัญหาสังคมและอาชญากรรม ซึ่งทำให้อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในช่วงปฐมวัยสูงถึง 7 เท่าของการลงทุน ส่วนปัจจัยที่มีความเสี่ยงต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ภาวะทุพโภชนาการ ทั้งในส่วนของขาดและโภชนาการเกิน พ่อแม่ ผู้ปกครองขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดการกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสม ขาดการเตรียมความพร้อมระหว่าง รอยเชื่อมต่อ ช่วงปฐมวัยไปยังระดับประถมศึกษา และจากการสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ในโรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พื้นที่ความมั่นคงและหมู่บ้านยามชายแดน จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และตาก โดยการสุ่มประเมิน พบว่าเด็กมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 50.48 สงสัยล่าช้า ร้อยละ 49.52 พัฒนาการสงสัยล่าช้าสูงสุด ด้านภาษาและการใช้ภาษา ร้อยละ 44.86 โดยล่าช้าที่พบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ การนับจำนวนก่อนไม่ได้ 5 ชิ้น ,บอกสีไม่ได้ 4 สี และบอกความหมายคำไม่ได้ 5 คำ ร้อยละ 58.67, 41.84 และ 34.15 ตามลำดับ รองลงมาพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก สงสัยล่าช้าร้อยละ 29.91 โดยล่าช้ามากที่สุด 3 อันดับ คือ ลอกรูป กากบาท ไม่ได้ วาดรูปคน 3 ส่วนไม่ได้ และลอกรูป สีเหลี่ยมไม่ได้ ร้อยละ 43.66 43.55 และ 43.08 ตามลำดับ ซึ่งพัฒนาการทั้ง 2 ด้าน เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และสติปัญญาของเด็ก ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เด็กในพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีแนวโน้มของปัญหาพัฒนาการล่าช้า หากเด็กไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเหมาะสมก่อนอายุ 5 ปี อาจกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้และทำให้หลุดจากระบบการศึกษา เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆตามมา เช่น ความรุนแรงและปัญหาพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด ทั้งการปลูก การผลิต การเสพ การลำเลียงและการค้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

จากข้อมูลข้างต้น เห็นควรให้ความสำคัญการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ตามวัยของเด็กในพื้นที่ให้มีพัฒนาการที่ดีสมวัย เต็มที่เป็นคนที่มีคุณภาพเป็นภูมิคุ้มกันคนชุมชน ในพื้นที่เป้าหมายอย่างยั่งยืน จึงเห็นควรดำเนินงานโครงการเลี้ยงดูลูกตาม “คำสอนพ่อ” เพื่อให้สอดคล้องตามแผน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในระดับพื้นที่ (พ.ศ. 2561 – 2564)” ต่อไป

ผลการดำเนินงานโครงการ

1. ผลิตนวัตกรรม

- 1.1 คู่มือแผนการเรียนรู้การสอนเลี้ยงดูลูกตาม “คำสอนพ่อ” ด้านคุณธรรม 8 ประการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.2 คู่มือเยี่ยมบ้านจิตอาสาครอบครัว “เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” คุณธรรม 8 ประการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.3 คู่มือครอบครัวต้นแบบ “เลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” คุณธรรม 8 ประการ ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ขับเคลื่อนนโยบาย “การเลี้ยงดูลูกตามคำสอนพ่อ” คุณคุณธรรม 8 ประการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลผลิต : พ่อ แม่ ผู้ปกครอง แกนนำชุมชน ในพื้นที่ความมั่นคงและหมู่บ้านยามชายแดน 3 จังหวัด : ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เข้าร่วมโครงการ จำนวน 400 คน ผู้เข้าร่วมประชุมมีความพึงพอใจ ร้อยละ 90 และจะนำหลักการสอน อบรม ฝึกทักษะ มอบหมายหน้าที่ ให้เด็ก ในเรื่องคุณธรรม 8 ประการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อต้องการให้เด็กเติบโต เป็นคนดี คนเก่ง ช่วยเหลือตัวเองได้ ฉลาด เรียนหนังสือเก่ง ตั้งใจเล่าเรียน ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อ

หน้าที่การงาน เชื่อฟังพ่อแม่ เคารพผู้ใหญ่ อารมณ์ดี สุขภาพแข็งแรง มีพัฒนาการสมวัย รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีจิตอาสา

3. พัฒนาศักยภาพบุคลากรและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อเป็นวิทยากรแกนนำและการสอนงาน (Coaching)

ผลผลิต : ผู้เข้าร่วมประชุม 60 คน นักวิชาการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานิเทศก์ ครู ครูผู้ดูแลเด็ก สสจ. ในพื้นที่จังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ศูนย์อนามัยที่ ๑ – ๑๒ สอช. และส่วนกลาง พบว่า มีความพึงพอใจต่อคู่มือแผนการเรียนการสอนเลี้ยงดูลูกตาม “คำสอนพ่อ” ในระดับสูง ร้อยละ 90 โดยให้เหตุผลว่า เนื้อหาเข้าใจง่าย ตรงตามสาระการเรียนรู้ของเด็ก และคิดว่าคู่มือฯ ฉบับนี้เป็นตัวอย่างที่ดี เสริมทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานเป็นทีม การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เกิดความสามัคคี ความมีวินัยการมีจิตอาสา การเรียนการสอนเป็นการฝึกแบบธรรมชาติ ในรายวิชาพื้นฐาน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา สังคม ศิลปะงานบ้านพื้นฐาน เรียนรู้ภาษาและการสื่อสาร เด็กจะจดจำและเรียนอย่างสนุก อยากเรียนเพิ่มขึ้น ครู และครูผู้ดูแลเด็กจากโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ความมั่นคงและหมู่บ้านชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ให้ความสนใจสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวนมากกว่า 30 แห่ง

4. ศึกษากระบวนการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยแบบบูรณาการตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลผลิต : การพัฒนาระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยแบบบูรณาการตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนา 3 ขั้นตอน **ขั้นตอนที่ 1** พัฒนาเครื่องมือวิจัยบนฐานองค์ความรู้ ปัจจัยความสำเร็จใช้องค์ความรู้สร้างแนวคิด สร้างความเป็นเจ้าของร่วม และการรับฟังความคิดเห็นและสรุป **ขั้นตอนที่ 2** พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะของครูและครูพี่เลี้ยงเด็ก การพัฒนาความรู้เลี้ยงดูลูกของครอบครัว ปัจจัยความสำเร็จ คือใช้รูปแบบการสาธิตและลงมือปฏิบัติในการจัดอบรมฯ การตั้งคำถามและตอบคำถาม ท้ายสุดคือการเยี่ยมติดตามเสริมพลัง **ขั้นตอนที่ 3** **ประเมินผล สรุปและการนำไปใช้** ปัจจัยความสำเร็จ คือ การนำเสนอผลการวิจัย เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น สร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย มาตรการ และการขยายพื้นที่ดำเนินงาน โดยสรุป ระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย แบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระบบการขับเคลื่อนงานที่ร่วมการพัฒนา บนฐานองค์ความรู้ และขับเคลื่อนงานด้วยเป้าหมายเดียวกัน คือพัฒนาการเด็กปฐมวัย ใน 4 หน่วยงานหลักพื้นที่ระดับตำบล คือ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ท้องถิ่น และครอบครัว

ผลการประเมินคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระดับคะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยกับพัฒนาการสมวัยของเด็ก พบว่าคะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ระดับสูง ปานกลาง และต่ำ มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

ผลการประสิทธิผล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนตามคู่มือพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้คู่มือฯ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.000

ความสัมพันธ์ระดับคะแนนคุณธรรมรวม 8 ด้าน กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยในกลุ่มที่มีระดับคะแนนคุณธรรมรวม 8 ด้าน สูง ปานกลาง และต่ำ มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการสมวัยเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.022

ภาพกิจกรรมการดำเนินงาน

ปัจจัยความสำเร็จ

1. การมีแผน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติในระดับพื้นที่ (พ.ศ. 2561 – 2564)” ที่ทุกหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
2. การมีระบบบริการด้านสาธารณสุขในพื้นที่ที่เข้มแข็ง การจัดการอบรมแบบมีส่วนร่วม การระดมความคิด การเสนอความคิดเห็น และมีการฝึกปฏิบัติตามแผนการเรียนการสอน
3. การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม 3 เสา ครู ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
4. แผนการเรียนการสอนฯ รูปเล่มกะทัดรัด ภาษา อ่านง่าย เข้าใจง่าย รูปภาพสวยงาม สื่อความหมายกับเนื้อ เนื้อหาเข้าใจง่าย ตรงตามสาระการเรียนรู้ของเด็ก เสริมทักษะการเรียนรู้ การเรียนการสอนเป็นการฝึกแบบธรรมชาติ ในรายวิชาพื้นฐาน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา สังคม ศิลปะงานบ้านพื้นฐาน เรียนรู้ภาษาและการสื่อสาร เด็กจะจดจำและเรียนอย่างสนุก อยากเรียนเพิ่มขึ้น
5. การเยี่ยมติดตามงานแบบสอนงาน (Coaching)

ปัญหาอุปสรรค

1. ปัญหาด้านการสื่อสารเนื่องจากประชาชนใช้ภาษาพื้นถิ่นชนเผ่าพื้นที่ พมพ.ประชากรมี 5 ชนเผ่า 5 มีความเชื่อประเพณี และวัฒนธรรม และความเชื่อและวัฒนธรรมส่งผลต่อด้านสุขภาพ เช่น พฤติกรรมการกิน เป็นต้น
2. พื้นที่ พมพ.ท่าंगโกล ถิ่นทุรกันดาร ติดเขตแดนพม่า เดินทางลำบาก อันตราย
3. ข้อจำกัดงบประมาณ ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมที่ไม่ครอบคลุมทุกจังหวัดในพื้นที่ความมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

1. ผลักดันให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน โรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนบูรณาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่
2. สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพให้ประชาชนทุกช่วงวัยในพื้นที่ พมพ. ที่ท่าंगโกล เห็นประโยชน์ของการมีสุขภาพที่ดี ไม่มีโรค

งานวิจัย

1. ระบบการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 เรื่อง
2. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็ก : กรณีพื้นที่โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เขตกองทัพภาคที่ 3 จำนวน 1 เรื่อง

นางสาวปราณี พงษ์จินดา
กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย